

Kalauznék

A kalauzok általában korán nősülnek. Egyik kocsivezető barátom évekkal ezelőtt a peronon kifejtette az idevágó bölcséletét.

– Asszony nélkül egy hajítófát sem ér az élet – mondta, és nekifeszítette a kocsit a sivalkodó, havas éjszakának. – De – folytatta – a lányok is törik magukat a villamosok után. Nem is kell nekik más, csak a *szép, piros villamosok*.

A szél pirosra-rózsásra csípte az emberismerő és életművész villamos arcát. Elégedett volt, látszott rajta, boldog, hogy ő is a szép, piros villamosok közül való.

A piros villamosokat felváltják a sápadt kalauznék. Egyre többen tünedeznek föl a kocsi ingó talaján. Átveszik az urak mesterségét, akit elhí a kötelesség, az ellenőrzést, a szigort vagy a helyeslő mosolyt, a jegytekeresztet, a csiptetővasat, a bőrtáskát és a hivatalos tekintélyt lehelő villamossapkát, mely oly komolyan ül a fejükön, a kevés és szegényes hajacskájukon. Többnyire fiatalok még és igénytelenek. Némelyik bizvást elutazhatna gyermekjeggyel is. Olyan alacsonyok, hogy láthatatlanul megbújhatnának egy sarokban. Eddig se vettük őket észre. Ezúttal bizonyára csak az egyenruha pompásabb kerete emeli ki az arcukat, a mozdulatukat. Szelíden tesznek-vesznek. Reszket a kezük az izgalomtól, a szájukkal némán és plasztikusan megformálják a gondolatot, kimondják halkán, többször egymás után, hogy szakaszjegy-e vagy szakaszátszálló? Minden porcikájukon látszik a szellemi munka szokatlan erőlködése. Nem kis dolog az. Mindmáig csak kovász, só, cukor, lúg, nagytakarítás vagy szoptatás, de most munka, merre és meddig, emberismereten alapuló törvénykezés, ki a csaló és ki nem, felelős ítélethozatal, szakaszjegy-e vagy szakaszátszálló? Úgy csíptetik le a jegy papírját, hogy elfintorul belé az arcuk. Azt hinné az ember, hogy eleven húsba vágnak, és fáj nekik. Nem csoda, hogy némelyiknek kigyullad mind a két füle. Ez a két kis rubinlámpa aztán megvilágítja a halvány arcot. Micsoda életek vannak leírva itten! Az ember

Kalauznők
1914
BTM Kiscelli Múzeum Fényképgyűjtemény

„Szemük apró, mozgékony madárszem. Majdnem mindegyiké egyforma. Arcuk közt sincs nagyon sok különbség. Gyermekektől kiszítt mellükre jól simul az egyenruha.”

perbe száll önmagával, hogy olyan figyelmetlen, és nem jegyez föl emlékezete jegyzőkönyvében minden vonást. Mert akkor ismernie kellene ezeket az ismeretleneket is, akik itt éltek közöttünk, e város gazdag mélyein, elsuhantak a járókelők között, egy csecsemőt vagy egy piaci szatyrot, az élet terheit cipelve mentek tovább a körúton. Szemük apró, mozgékony madárszem. Majdnem mindegyiké egyforma. Arcuk közt nincs nagyon sok különbség. Gyermekektől kiszítt mellükre jól simul az egyenruha. Rövid pályafutásukon jó hivatalnokoknak bizonyultak. Még nem láttam nőkalauzt, aki el ne kérte volna valakitől az igazolványát. Ez a nő lélektana. Míg nem tudja valakiről, hogy nem gazember, addig nem hiszi el róla, hogy nem gazember.

Lassan-lassan bizonyos kis öröm nyílik nekik. Olyan kicsiny és halvány, mint egy poros mezei virág. Társadalmi életet kezdnek élni az egyenruhás kalauznék. Kéz a kézben sétálnak, pajtási meghittségben, mint a fiatal rekruták. Tartsunk össze, kalauznék. Szolgálat után habos kávét iszunk, vagy elmegyünk akárhová, és majd nagyon nagy borraivalót adunk mi is, mint a többiek. Mert nincs nagyobb öröm a szegény ember számára, mint nagyon nagy borraivalót adni. Mellettük ballag egy tízéves fiúcska, a pályavi-gyázó, zászlócskával, lámpával. Az is pirossal szegett fekete kalauzegyenruhát visel. Hasonmása az apjának. Most már tudom, hogy ezek a nők szülik a leendő kalauzokat. Vannak kalauzdinasztiák. A kisfiúk is kalauzegyenruhát kapnak, mely, mint a bibliai szőttes köntöske, velük együtt nő, és mire felserdülnek, nagy kalauzok lesznek, mire megzúzmarásodik a hajuk, a fejlődés és a faji kiválasztódás törvénye szerint, komoly és illedelmes ellenőrök lesznek, akik kedvesen tisztelegnek az utazóközönségnek. Anyjuk már most is illedelemre, jómodorra, szerénységre oktatja őket. Mondd meg, kis fiam, szakaszjegy vagy szakaszátszálló? Hazamenet pedig halkán beszélnek a kalauznék. Nem arról, miről molett babaasszonyok, akik a villamosban meg nem értetten maguk elé merednek, hogy lovagjuk másnap a kishirdetések közt *ezen a már nem szokatlan úton* ismeretségüket, természetesen *tisztességes* ismeretségüket keresse, az új sajtótörvény szerint. Problémákat adnak fel egymásnak a kalauznék, furfangos, agyafúrt, fogós szakkérdéseket, mint a sakkozók és a kártyások. Mondd meg, kedves kartársnő, mit tennél ekkor és akkor? Ha például a szakaszjegy helyett meg nem bocsátható hebehurgyasággal szakaszátszállót adnál. Olyan szürkék és szentek, mint a por. Nincs bennük semmi nőiesség. Az, amit mi nőiességnek nevezünk, csak egy kis osztály önzése és fényűzése. Ezek a nők dolgoznak. Mosolyogni nem érnek rá. Nem is különös, hogy a fejükön ellenzős sapka van. Az arcuk majdnem férfiarc. Azon sem csodálkozom, hogy mikor találkoznak egymással, keményen és férfiasan szalutálnak.

(*A Hét*, 1915. április 25. – *F*, 145–147. old.)